

НАРОДНА БАНКА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Работен материјал бр.7

ЕФИКАСНОСТА НА БАНКИТЕ И ЕКОНОМСКИОТ РАСТ

Д-р Глигор Бишев

Скопје, јуни 1999 година

С о д р ж и н а

1. Ефикасност на банките и економскиот раст	<i>1</i>
2. Како да се постигне здрав, стабилен и ефикасен финансиски систем?	<i>3</i>
3. Санација на банките во Република Македонија	<i>4</i>
4. Ефикасност на банките	<i>6</i>
Литература	<i>10</i>

1. Ефикасност на банките и економскиот раст**

Главен фактор на економскиот растеж претставува зголемувањето на капиталниот сток преку зголемување на инвестициите. Но, *de facto* оваа улога му припаѓа на штедењето како резултат на идентичноста меѓу инвестициите и штедењето ($I = S$). Емпириските истражувања ја потврдуваат валидноста за катализаторската улога на капиталот како генератор на економскиот растеж. Земја со големо домашно штедење се брзо растечки економии. На краток рок, со увезеното штедење може да финансира економскиот раст, но на долг рок не постои брз економски развој без домашно штедење.

Главната улога во концентрацијата и алокацијата на штедењето им припаѓа на финансиските пазари. Неефикасни финансиски пазари несоодветно го концентрираат и алоцираат штедењето. Дури и кога домашното штедење е големо, во отсуство на ефикасен пазарен механизам, економскиот раст останува на ниско ниво што се должи на погрешната алокација на штедењето.

Традиционално, банките ја играат клучната улога во финансиот систем дејствувајќи како интермедијатори помеѓу крајните штедачи и кредитобарателите. Како трансформатори на средства тие примаат депозити со еден сет на карактеристики претворајќи ги во средства со друг сет на карактеристики. Особено е значајна нивната улога во трансформацијата на рочноста на финансиските инструменти, нудејќи краткорочни средства на суфицитарните економски субјекти и долгорочни кредитни инструменти за заемобарателите. Истовремено, банките се и централен механизам во рамките на системот на плаќања. Поради наведените и други причини, банките традиционално се сметаат за "посебни" во рамките на финансиот систем. Поради истите причини, тие истовремено се и предмет на поинтензивна регулација во споредба со останатите видови на финансиски институции.

Банките се клучни "играчи" или рбетен столб на финансиските пазари. Спротивно на состојбата во САД, во Европа, банките се движечка сила на развојот. Имено во САД претпријатијата обезбедуваат екстерна акумулација главно на финансиските пазари (обврзници, акции итн.) за разлика од европските претпријатија кои се потпираат на банките, кои се нивните главни снабдувачи со екстерна акумулација. Најфлексибилниот облик на ризичен капитал - финансирањето со акционерски капитал е неразвиеено во Европа. Нивото на капитализација на пазарите на капитал во земјите членки на Европската Унија изнесува 58% од бруто домашниот производ (БДП), *vis a vi* 120% од БДП во САД. Во согласност со нивото на развој на финансиските пазари во САД и Европа, три четвртини од потребната финансиска поддршка, Европските претпријатија ја обезбедуваат од банки и други доверители. Само една четвртина од потребните финансиски средства, претпријатијата во Европа, обезбедуваат на пазарите на капитал. По поделни земји, ситуацијата е следна: во Холандија, претпријатијата преку банките обезбедуваат една половина од потребните финансиски средства, во Италија и Германија 70%, во Шпанија 80% итн. Ситуацијата во САД е поинаква бидејќи американските претпријатија преку банките обезбедуваат

* Заменик Гувернер на Народна банка на Република Македонија; Доцент на Економски факултет - Прилеп.

** Реферат на симпозиум организиран од University of Greenwich Business School and Balkan Center for Public Policy and Related Studies, Humanities Research Centre, Софија, 23-26 Јуни, 1999 година

само една четвртина од екстерната акумулација, а остатокот од три четвртини го прибавуваат на пазарите на капитал.

Во економиите во транзиција постои голема зависност на претпријатијата од банките. Имено, неразвиените пазари на капитал во овие земји детерминираат ситуација во која претпријатијата се обезбедуваат со странски финансиски средства исклучиво преку банките. Претпријатијата во економиите во транзиција 95% од сопствените потреби за финансиски средства ги задоволуваат преку банките. Во Р. Македонија процентот е уште повисок и изнесува 98,5%.

Согласно претходно наведеното, банките се главните носители на развојот во континентална Европа, посебно во земјите во транзиција. Здравниот банкарски систем, кој обезбедува ефикасна алокација и концентрација на финансиските средства е основен предуслов за стабилен и динамичен економски растеж. Затоа, динамиката и квалитетот на економскиот растеж главно се заснова врз ефикасноста на проектите финансирани од страна на банките. Главен индикатор за ова е учеството на лошите (ненаплативи) заеми¹ во кредитното портфолио на банките. Стапката на учество на лошите кредити во портфолиото на банките во земјите од Европската Унија е под 5%. Од друга страна, истата стапка кај банките во земјите во транзиција просечно се движи околу 17%. Притоа, постои инверзна корелација помеѓу стапката на лошите кредити и стапката на економскиот растеж. Во земјите со ниско ниво на лоши кредити во кредитното портфолио на банките, динамиката на економскиот растеж е поголема, и обратно, во оние земји каде што банките во своето кредитно портфолио имаат високо учество на лоши кредити, стапката на економски растеж е пониска. Овој сооднос по поделни земји може да се согледа во следната табела:

Табела бр. 1

**ЕФИКАСНОСТА НА БАНКАРСКАТА ИНДУСТРИЈА
И ЕКОНОМСКИОТ РАСТ**

(во проценти)			
Земја	Учество на лоши кредити во вкупното кредитно портфолио на 31.12.1997 година	Стапката на економски растеж во 1997 година	Стапката на економски растеж во 1998 година
Бугарија	14,0	-6,9	5,0
Република Чешка	18,4	1,0	-1,5
Унгарија	3,1	4,4	5,2
Латвија	9,8	6,5	6,0
Литванија	22,2	5,7	5,3
Полска	10,4	6,9	5,6
Словенија	5,6	3,8	4,4
Хрватска	7,6	6,5	2,4
Македонија	35,6	1,5	2,9

Во земјите каде што банките вршат ефикасна алокација на финансиските ресурси (Унгарија, Латвија, Словенија, Хрватска и Полска), постои релативно повисока динамика на економски раст. Просечната стапка на економски раст во овие земји во 1997 година изнесуваше 5.6%, а во 1998 4.7%. Од друга страна, во Република Чешка стапката на економски раст во 1998 беше - 1.5%. Учеството на лошите

¹ Во овој контекст, терминот лоши заеми ги покрива субстандарните, сомнителните и лоште (ненаплативи) заеми т.е. сите побарувања класифицирани во ризичните категории В, Г, и Д.

кредити во кредитното портфолио на македонските банки со состојба 31.12.1997 година изнесуваше 35.6% а стапката на економски раст 1,5%. Во 1998 година процентот на лоши кредити се намали на 32.8%, а од друга страна, стапката на економски раст се зголеми на 2.9%.

2. Како да се постигне здрав, стабилен и ефикасен финансиски систем?

Основните причини кои доведуваат до нездрав и неефикасен банкарски систем се од домашно потекло. Несоодветната капитализација на банките, слабите системи на внатрешна контрола на банките кои не се доволно силни за да дејствуваат превентивно кон преризичните трансакции и оперативните слабости, неефикасните кредитни и ликвидносни политики, неефикасните макроекономски политики, слабата супервизија на банките итн., можат да предизвикат криза во банкарското работење кои се следени со парализа на целокупниот економски живот во соодветната земја, а и пошироко. Исто така, и надворешните фактори можат да предизвикат криза во банкарското работење - како што се ширењето на меѓународните финансиски кризи, намалувањето на извозните цени итн. Со цел да се спречи ширењето на системскиот ризик и трендот на опаѓање на довербата во банкарскиот систем, можна е интервенција од страна на државата и санирање и реструктуирање на банкарскиот систем..

По правило, сите земји во транзиција извршија санација на нивните банкарски системи. Притоа, земјите кои што спроведоа успешни реформи во сферата на банкарството, воспоставија здрава основа за динамичен и стабилен економски растеж.

Целта на системското реструктуирање или санацијата на банките во одделна земја е да се унапредат перформансите на банкарската индустрија преку подобрување на капацитетот на банкарскиот систем за интермедијација помеѓу штедачите и кредитобарателите, обновување на солвентноста и профитабилноста на банките како и повторно воспоставување на довербата во банкарскиот систем. Санацијата на банкарскиот систем се состои од две фази: финансиско реструктуирање и оперативно реструктуирање.

Главна цел на финансиското реструктуирање е обновување на солвентноста на банките (нето вредноста). Банките можат да го подобрат својот биланс на состојба преку прилив на нов капитал (од постоечките или нови акционери), преку намалување на обврските (на пр. отпис на дел од обврските), или преку зголемување на вредноста на средствата (на пр. подобрување на наплатата на лошите побарувања, забрзување на реализацијата на хипотеките по основ на лошите кредити итн.).

Оперативното реструктуирање содржи: ревизија на деловната стратегија на банката, подобрување на корпоративното управување, воспоставување на ефикасен систем на управување и сметководствен систем, усвојување на подобри техники за проценка на ризикот и управување со активата и пасивата, ефикасно управување со ликвидноста и имплементација на ефикасна внатрешна контрола и систем на ревизија како превенција од разни видови ризици. Оперативните трошоци на банките можат да се намалат со воведување на нови технологии, затворање на некои филијали, претставништва како и намалување на бројот на вработени.

Првата фаза во процесот на реструктуирањето на банките (финансиското реструктуирање), обично опфаќа интервенција од страна на државата преку: замена на лошите побарувања со државни обврзници, основање на државна агенција за

наплата на лошите побарувања превземени од банкарскиот систем, поддршка од централната банка во решавањето на проблемот со ликвидноста, забрзување на процесот на приватизација на банките итн. Меѓутоа, процесот на санација и државна интервенција не значи спасување на акционерите на банката. На почетокот на процесот, постоечките акционери исчезнуваат заедно со нивниот капитал, кој служи за покривање на негативните финансиски резултати и потенцијалните загуби. Потоа, државата врши докапитализација со цел да се обнови солвентноста на банката. Исто така, со цел да се спречи ширењето на моралниот ризик во рамките на стопанството, во процесот на санација на банкарскиот сектор, многу од банките исчезнуваат од банкарската сцена преку нивна ликвидација, спојување или припојување со други банки. Во земјите кои спровеле успешни санациони програми, процентот на ликвидирани, споени или припоени банки варира меѓу 20 и 50% .

Финансиското реструктурирање на банките претставува големо оптоварување за државниот буџет, при што крајната цена ја плаќаат даночните обврзници. Искуството покажува дека овие трошоци се движат од 4% од БДП во случајот на процесот на санација на банките на Филипините, до 45% од БДП во случајот на Кувајт. Просечните трошоци на процесот на санација во економиите во транзиција се на ниво од 8% од БДП (трошокот на санација на словенечките банки во 1993-1994 година изнесуваше 10% од БДП).

Успешната реализација на двете фази на процесот на санација на банките е од исклучителна важност. Со други зборови, системското реструктурирање на банкарскиот систем може да се смета за успешно само доколку втората фаза (оперативното реструктурирање), како и првата фаза на финансиско реструктурирање, е спроведена целосно и ефикасно. Оваа фаза започнува со промена на менаџментот на банките кои се опфатени со санационата програма. Новиот менаџмент треба да изврши ревизија на деловната стратегија на банката, да го подобри системот на внатрешна контрола и корпоративното управување, да воспостави ефикасни техники за превенција од ризици, ефикасна кредитна и ликвидносна политика. Во оваа фаза на санација на банките довербата во банкарскиот систем дефинитивно треба да биде повторно воспоставена. Затоа, нивото на обновување на довербата во банкарскиот систем истовремено е индикатор за успехот на санационата програма. Исто така, оваа фаза треба да води во правец на јакнење на банкарската супервизијата и имплементација на супервизорски стандарди. Затоа, новата управа на банките во санација, супервизорските власти и државната институција за управување со лошите заеми, се одговорни за успехот на оваа втора фаза, и истовремено - за успехот на целокупната санациона програма.

Доколку втората фаза на оперативно реструктурирање доживее неуспех, целокупниот процес се враќа на почетокот со многу негативни импликации за банкарската индустрија и севкупните процеси на реструктурирање во транзиционата економија. Процесот на санација на банките во Р. Македонија е школски пример за тоа. Иако трошоците за санација достигнаа 12,1% од БДП, процесот на санација сега уште еднаш треба да се повтори како резултат на неефикасното оперативно реструктурирање.

3. Санација на банките во Република Македонија

Наследените економски проблеми и економската криза во периодот по осамостојувањето на Република Македонија имаа негативно влијание врз ефикасноста на банкарскиот систем. Ова водеше кон акумулација на големи износи на нефункционални заеми (на страната на активата), и непризнавање на

побарувањата од централната банка на поранешна СФРЈ врз основа на редепонираните девизните депозити на населението.² Лошите кредити во портфолиото на банките во 1993 година достигнаа 85%. Со цел на разрешување на овие проблеми, во почетокот на 1995 година владата преведе одлучни мерки за санација и реструктуирање на банкарскиот систем. Овие мерки можат да се класифицираат во две групи:

а) Линеарна санација на билансите на состојба на сите банки, што вклучува:

- Сите побарувања и обврски кон населението во врска со "замрзнатите" девизни депозити во износ од 1,4 милијарди САД долари беа отпишани од билансите на банките и превземени од страна на државата (буџетот). Банките беа обврзани да водат вонбилансна евиденција за овие депозити и да ги сервисираат истите во име и за сметка на државата. Притоа, во изминатите 5 години државата направи исклучителни напори во постепено решавање на проблемот со "замрзнатите" девизни депозити, давајќи можност ограничени износи од овие депозити да бидат повлекувани за посебни намени - како за социјални потреби, купување на државен имот, купување на општествени станови, образование, здравство, купување на акции во претпријатија итн. На овој начин, вкупниот долг на државата кон населението врз основ на "замрзнатите" девизни депозити се намали на 0,6 милијарди САД долари на крајот на март 1999 година;
- Обврските кон некои странски влади и деловни доверители (Парски и Циришки клуб на доверители) беа отпишани од билансите на банките и превземени од државата.

б) Санација на најголемата банка во земјата - Стопанска банка а.д. Скопје која покриваше повеќе од две третини од вкупните кредити и депозити на вкупниот банкарски систем. Тие мерки вклучуваат:

- Замена на доспеаните, а ненаплатени денарски кредити од билансот на Банката со државни обврзници, во износ од 4,9 милијарди денари (123 милиони САД долари);
- Намалување на големината на Банката преку одвојување на петте главни филијали, кои беа трансформирани во самостојни деловни банки. На тој начин, сегашното учество на активата на Банката во активата на вкупниот банкарски систем се намали на 34% што сеуште се проценува како високо ниво на концентрација на македонската банкарска индустрија;
- Приватизираноста на Банката на крајот на декември 1998 година изнесуваше 66%. Дополнителен прилив на капитал се очекува со вклучување на потенцијални странски инвеститори (како што се ЕБРД, Меѓународната Финансиска Корпорација и странски деловни банки);
- Мерки за зајакнување на управувањето со Банката;

² Во економскиот систем на поранешна СФРЈ, на населението му беше дадена можноста да има како денарски депозити, така и депозити во странска валута. Депозитите во странска валута беа префрлувани во девизните резерви на Централната банка на СФРЈ. По распаѓањето на поранешна СФРЈ, активата остана заробена во Југославија, додека обврските останаа кај македонските банки. Така, терминот "замрзнати" депозити во странска валута се однесува на овие депозити, депонирани пред монетарното осамостојување. Постои специјална владина програма за решавање на проблемот со овие депозити. Меѓутоа, депозитите во странска валута депонирани по монетарното осамостојување, им стојат целосно на располагање на депонентите, во неограничени износи.

- Наплатата на лошите кредити од домашните претпријатија (прифатени од страна на државата) беше лоцирана во Агенцијата за Санација на Банки која беше основана на почетокот на 1994 година. Од крајот на 1994 година, оваа Агенција го презеде управувањето со 240 претпријатија, по основ на денарски побарувања, во вкупен износ од 12,7 милијарди денари или 317,5 милиони САД долари (за доспеаните неизмирени долгови како и дубиозните и спорните побарувања по основ на главница и камата). Управувањето со 189 претпријатија беше превземено од АСБ по основ на кредити од Парискиот и Циришкиот клуб на доверители во вкупен износ од 336 милиони САД долари. Процесот на санација на банките не вклучуваше класична наплата на кредитите од претпријатијата туку пред се нивно реструктуирање. Главни форми што се употребуваа во тој процес се следните: 1/ Промптна продажба на побарувањата, со дисконт (стапката на дисконтот зависи од оценетиот квалитет на соодветното претпријатие, постоењето на соодветна хипотека итн.); 2/ Репрограм на долговите, со повторно редоговарање на условите за плаќање; 3/ Продажба на побарувањата на заинтересирани инвеститори; и 4/ Конверзија на побарувањата во акционерскиот капитал на претпријатието. Со цел да се стимулира процесот, и да се помогне во решавањето на проблемот со "замрзнатите" девизни штедни влогови, се даде можност "замрзнатите" депозити да се користат за отплаќање на овие кредити. Истовремено, побарувањата на банките од 25-те најголеми загубари во износ од 4,3 милијарди денари (107,5 милиони САД долари), беа претворени во влогови во капиталот на претпријатијата.
- Процесот на санација на банкарскиот систем во Македонија ја опфаќа и мерката на ликвидација на втората по големина банка и три помали банки, како и перманентното јакнење на супервизорските стандарди (за адекватноста на капиталот, ризикот и кредитното портфолио, девизната изложеност, максималниот износ на кредити по поделен кредитобарател, максималниот вкупен износ на кредити итн.) во согласност со меѓународните (Базелски) стандарди.
- Институционална рамка за враќање на довербата во банкарскиот систем беше докомпетирана со основањето на Фодот за Осигурување на Депозити на крајот на 1996 година како и реформите во системот на плаќања кои започнаа во првиот квартал од 1996 година.

4. Ефикасност на банките

Процесот на санација на банките во Македонија главно се сведе на имплементација на првата фаза - финансиско реструктуирање на банките. Таа не беше следена со успешно оперативно реструктуирање на македонските банки, што резултираше со континуирано ниско ниво на ефикасност и конкурентност на севкупниот банкарски систем. Повеќе индикатори го потврдуваат наведениот факт:

а) Учеството на лошите кредити во вкупното кредитно портфолио на банките остана многу високо. Имено, на крајот на 1998 година, стапката на лоши кредити во вкупното кредитно портфолио изнесуваше 33%, што значи дека една третина од прибраното домашно штедење од страна на банките, неефикасно е алоцирано. Заради тоа, банките издвојуваат големи износи на резервации за потенцијалните загуби што детерминира дополнителни трошоци и високи активни каматни стапки. Со состојба 31.12.1998 година, 43% од износот на лошите кредити (класифицирани во ризичните категории В, Г, и Д) беа покриени со резервации за потенцијани загуби. Во истиот период непокриениот дел од лошите кредити учествуваше во вкупната кредитна

изложеност на банките со 18%, што значи дека здравоста на банкарскиот систем не е доведена во прашање туку дека ефикасноста на банките е сериозно нарушена. Високото износ на неефикасно алоцирани финансиски ресурси има негативно влијание врз економскиот развој на земјата. Стапката на економскиот растеж изнесуваше 1,5% во 1997 година и 2,9% во 1998 година.

б) Неефикасното финансиско посредување на македонските банки е еден од клучните фактори за одржување на високо ниво на активни номинални и реални каматни стапки, што може да се согледа од следната табела:

Табела бр. 2

НИВО НА АКТИВНИТЕ И ПАСИВНИТЕ КАМАТНИ СТАПКИ

(во проценти)

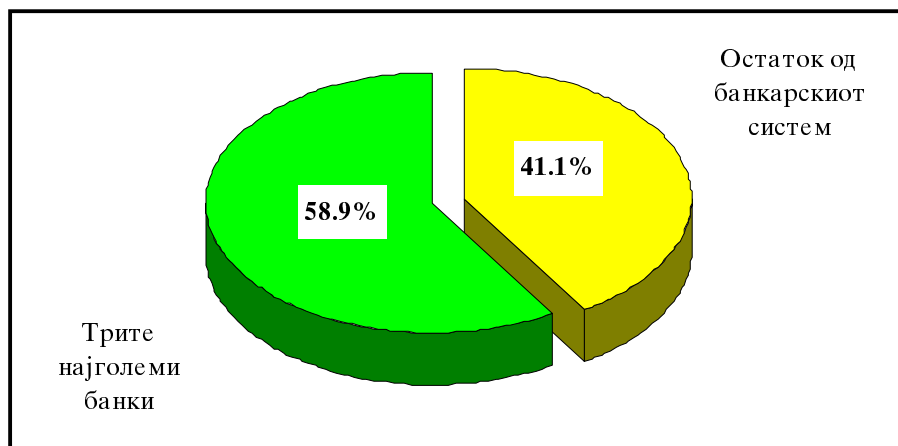
	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Просечни номинални активни каматни стапки	599,4	133,0	44,7	22,4	21,2	21,1
Просечни реални активни каматни стапки	55,5	5,0	24,8	18,8	16,1	20,1
Просечни номинални пасивни каматни стапки	377,4	67,6	20,9	12,6	11,6	11,7
Просечни реални пасивни каматни стапки	6,1	-24,4	4,3	9,3	6,9	10,8
Разлика меѓу каматните стапки	222,0	65,4	23,8	9,8	9,6	9,4

Високото ниво на номинални и реални активни каматни стапки доведоа до соборување на инфлацијата во периодот 1994-96 година, а во периодот 1996-98 година, тие имаа дефлаторно влијание. До намалување на активните номинални каматни стапки дојде во 1996 година и на тоа ниво тие се одржуваат до денес. Од друга страна, без оглед на дефлаторните притисци, реалните активни каматни стапки покажуваа растечки тренд. Во 1998 година споредено со 1997 година, реалните активни каматни стапки се зголемија од 16,1% на 20,1%. Ваквото високо ниво на активни каматни стапки ги насочува инвестициите во ризични, неефикасни проекти кои имаат негативно влијание врз економскиот растеж.

в) Третиот индикатор кој укажува на неефикасноста на банкарскиот систем се високите каматни маргини помеѓу активните и пасивните каматни стапки. Имено, погрешната алокација на финансиските ресурси одржува високи каматни маргини што значи, од една страна неефикасност на финансиското посредување и од друга страна недостиг од конкурентност во банкарската индустрија. Така, во 1998 година каматните маргини изнесуваа 9,4 процентни поени, што е исклучително високо споредено со соодветните на меѓународен план.

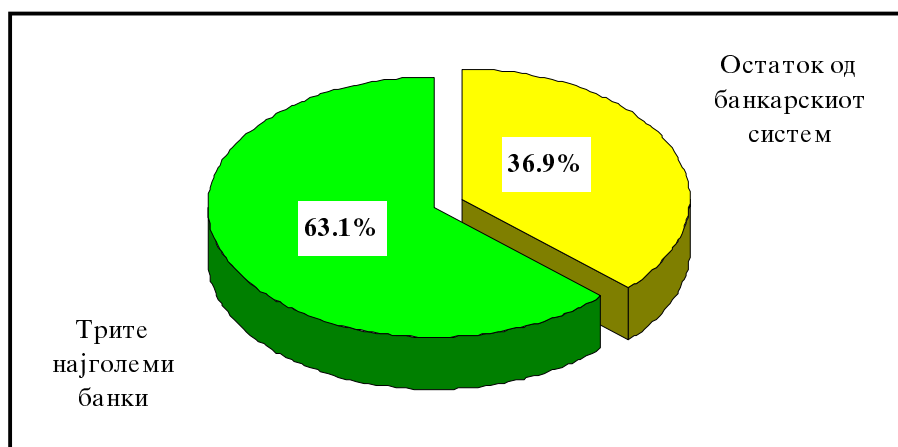
Анализата на структурата на банкарскиот систем од аспект на големината на неговиот финансиски потенцијал, учеството на финансискиот пазар и сопствените средства на банките, покажува асиметрична структура во рамките на банкарскиот сектор со висока концентрација. Имено, трите најголеми банки во Македонија опфаќаат 63,1% од вкупниот обем на банкарски активности како и 58,9% од вкупниот финансиски потенцијал или вкупната актива. Во капиталната сила, трите најголеми банки учествуваат со 39,5%, што во споредба со декември 1997 година претставува намалување за 4,4 процентни поени.

Графикон 1

КОНЦЕНТРАЦИЈА ВО БАНКАРСТВОТО
СПОРЕД ОБЕМОТ НА СРЕДСТВАТА

Слично на банкарското работење во континентална Европа, традиционалните банкарски работи доминираат и во македонската банкарска индустрија. Имено, во земјите во Европа, големината на финансискиот сектор може да се идентификува со неговата понуда на финансиски средства на другите сектори во стопанството. Притоа, постои тренд на зголемување на вонбилансните активности како што се: деривативите, како и тренд на диверсификација и имплементација на нови финансиски производи и услуги со цел да се опстане во исклучително конкурентното економско окружување на овие економии. Истовремено, со диверсификацијата и редефинирањето на активностите на банките, широк спектар на компании започнаа да нудат традиционални банкарски услуги: трансакции со депозити, штедни сметки и разни видови на заеми. Ваквите фирми покриваат супермаркети, комунални компании, осигурителни компании, заеднички фондови па дури и производители на автомобили (BMW во Германија).

Графикон 2

КОНЦЕНТРАЦИЈА ВО БАНКАРСТВОТО
СПОРЕД ОБЕМОТ НА АКТИВНОСТИТЕ

Спротивно на тоа, во Македонија, банките се уште ги држат традиционалните монополски предности како резултат на недостигот од други фирми (финансиски или нефинансиски) кои би обезбедувале разни банкарски услуги. Заради тоа, заедно со концентрацијата и неконкурентното окружување на македонската банкарска индустрија, понудата на банкарски услуги е многу сиромашна. Традиционалните

банкарски работи (позајмување) опфаќаат најголем дел од банкарскиот бизнис. Услугите во банкарството на мало, како на пример кредитните картички, е сеуште во почетна фаза на развој. Исто така, вонбилансните активности на македонските банки ги опфаќаат традиционалните вонбилансни инструменти - гаранции, акредитиви итн. Деривативите се во почетната фаза од својот развој. Иако во изминатите години определен износ на странски банкарски капитал влезе во Македонија, сеуште познатите странски банки не се присутни, што исто така детерминира ниско ниво на конкурентност во банкарската индустрија. Ваквото неконкурентно окружување на македонското банкарство поттикнува неефикасно однесување на банките и одложување на процесите на спојување и припојување. Ваквата состојба овозможува високите оперативни трошоци на работење да се пренесуваат на крајните корисници на банкарските услуги.

Сепак, банкарската индустрија во Македонија веќе започна да ги чувствува ветровите на консолидација и спојување, кои имаат долга историја на светските финансиски пазари. Имено, на крајот од минатата година се случи спојување на две македонски банки. Процесот продолжува и во текот на оваа година. Во блиска иднина, се очекува и пенетрација на одредени странски банки од ЕУ, со што значително ќе се подобри конкурентноста и ефикасноста на македонската банкарска индустрија. Но, сеуште пред нас стои реализацијата на втората фаза од процесот на санација на банкарскиот систем - оперативното реструктурирање. Колку побрзо се изврши оперативното реструктурирање на банките, толку побрзо Република Македонија ќе го обнови и забрза својот економски развој.

Литература

1. Bishev Gligor, Basic Information of the Emerging Banking System in Macedonia, The Vienna Institute Monthly Report, No. 2/1997.
2. Boonstra W. Wim and Eijffinger C. W. Sylvester, Banks, Financial Markets and Monetary Policy, Nederlands Institut voorhet Bank-en Effectenbedrijf, 1997.
3. Caprio Gerard, Folkerts-Landau David, and Lane D. Timothy, Building Sound Finance in Emerging Market Economies, IMF/World Bank, 1994.
4. Enoch Charles, Green H. John, Banking Soundness and Monetary Policy, Issues and Experiences in the Global Economy, IMF, Washington, 1997.
5. Fray J. Maxwell, Money, Interest, and Banking in Economic Development, Second edition, The John Hopkins University Press, Baltimore and London, 1995.
6. Euro Brief, Europe's American Dream, The Economist, November 21st-2th 1998.